

De hongerwinter

een lange, barre winter

In 1944 lijkt er eindelijk een einde te komen aan de al vier jaar durende Tweede Wereldoorlog. De geallieerden rukken op en het zuiden van Nederland wordt bevrijd. Het noorden niet, dat deel van ons land gaat een lange, barre winter tegemoet: De hongerwinter.

Op straat zochten kinderen in afvalbakken naar eten en in centrale gaarkeukens konden mensen dunne soep en waterige stampot krijgen. Sommige mensen probeerden zelfs eten te maken van tulpenbollen of suikerbieten...

Oorlog

Geallieerden passeren Maastricht

In 1940 overmeesterde het Duitse leger ons land. Koningin Wilhelmina en de ministers vluchtten naar Londen. Maar op 6 juni 1944, na vier jaar bezetting, leek de bevrijding nabij.

De geallieerden landen op de Franse kust en trokken vanaf daar naar het noorden op. Parijs, België en het zuiden van Nederland werden bevrijd.

De Nederlanders in het noorden verwachtten dat ook zij snel bevrijd zouden worden. Maar bij Arnhem ging het mis. De geallieerden moesten de strijd staken en trokken zich terug. Drie provincies waren bevrijd, de acht andere waren nog steeds door de Duitsers bezet.

Staking

De Nederlandse regering riep vanuit Londen het spoorwegpersoneel op om te staken zodat er geen treinen met Duitse soldaten en wapens naar Nederland konden komen.

De Duitsers waren zeer kwaad over deze spoorwegstaking. Ze verboden daarom al het scheepvaartvervoer in Nederland. Hierdoor kon er niets meer worden aangevoerd naar het noorden en het westen van Nederland. De brandstof raakte op. Kolen moesten namelijk uit de mijnstreek in Limburg komen en dat lag aan de andere kant van de frontlinie, in het bevrijde gebied. Maar het ergste was: er kwam ook geen voedsel meer aan.

Extreme winter

De winter viel vroeg in 1944 en hij was ook strenger dan in andere jaren. Het was heel erg koud. Kanalen vrozen dicht en ook het IJsselmeer werd onbevaarbaar. Mensen in de steden werden wanhopig, want hoe moesten ze aan voedsel komen?

Hongersnood

Daarom gingen de mensen zelf op zoek naar eten. Op straat zochten kinderen in afvalbakken naar eten en in centrale gaarkeukens konden mensen dunne soep en waterige stampot krijgen. Sommige mensen probeerden zelfs eten te maken van tulpenbollen of suikerbieten.

Hongertochten

Maar er was niet genoeg voedsel in de steden. Daarom trokken mensen naar het platteland om bij boeren voedsel te ruilen, bijvoorbeeld tegen sieraden.

Soms was de nood zo hoog, dat boeren werden bestolen. Mensen liepen of fietsten vanuit het westen van het land helemaal naar Drenthe of Groningen om aan voedsel te komen. Deze tochten zijn bekend geworden als de hongertochten. Het waren vooral vrouwen die op pad gingen, omdat mannen de kans liepen door de Duitsers te worden opgepakt. Die zouden dan naar fabrieken in Duitsland worden gestuurd om daar te werken. Maar ook de vrouwen die op pad gingen, liepen gevaar.

Soms werden zij tegengehouden en werd alle bagage doorzocht, in het slechtste geval moesten zij alles wat zij op het platteland hadden gekocht of gekregen, weer afgeven. Dan was de hele tocht voor niets geweest.

Kou

Naast de honger was er de kou, en brandstof voor kachels was er niet.

Mensen verzonnen van alles om toch aan hout of aan andere brandstof te komen: leegstaande huizen werden gesloopt, kolengruis rond het station werd opgeraapt, spoorwegbielzen wrikte men los. Zo probeerde men elke dag opnieuw te overleven.

Steeds meer mensen raakten ondervoed en werden ziek. Scholen gingen dicht, fabrieken sloten vanwege gebrek aan water en stroom, en vuilnis werd niet meer opgehaald. Het openbare leven viel stil.

Voedseldroppings

Ook de Duitsers begrepen dat er hulp moest komen voor de Nederlanders. Daarom vonden ze het goed dat andere landen voedsel stuurden naar het door hen bezette gebied.

Eind april 1945 werden door Engelse vliegtuigen vanuit de lucht voedselpakketten gedropt. Uit Zweden voeren schepen naar Nederland met meel om brood te bakken. De ergste hongersnood was voorbij. Maar het zou nog weken duren voordat de voedselpakketten waren verspreid.

Bevrijding

In mei 1945 gaven de Duitsers zich eindelijk over en heel Nederland werd bevrijd. Maar de gevolgen van de hongersnood bleven nog lange tijd merkbaar. Duizenden mensen waren ondervoed. Maar Nederland was weer een vrij land.

Wist je dat?

- Dolle Dinsdag' wordt de 5e september in 1944 genoemd. Duitse soldaten sloegen massaal op de vlucht, omdat ze geloofden dat de geallieerden er elk moment konden zijn. De bevrijders waren geland bij Normandië en de bevrijding van Nederland leek een kwestie van weken te zijn. De wildste geruchten deden de ronde over de snelheid van de opmars. De Nederlanders waren door het 'dolle' van dit nieuws, vandaar de naam dolle dinsdag. Uiteindelijk mislukte de snelle opmars en werd de rest Nederland pas in mei 1945 bevrijd.
- Op de hongertochten werd er steeds geruild in plaats van betaald. Het geld had zijn waarde verloren. Een boer in de Wieringemeer had wel tien radiotoestellen, drie piano's, twee orgels, een dozijn accordeons en meer dan tien schrijfmachines. Sommige boeren zetten een bord voor de ingang van hun erf met de tekst: "Linnenkasten vol, ruilen niet meer". Maar de meeste boeren stonden voedsel af aan de mensen uit de grote steden en deelden dat gratis uit.
- Tijdens de hongersnood was er maar enkele uren per dag stroom, en soms was er helemaal geen stroom. Om toch aan stroom te komen, gebruikten mensen in de huiskamer een fiets. Je kunt het vergelijken met de hometrainer van nu. Ze zetten de fiets zo neer dat ze wel konden trappen, maar zonder dat de fiets van zijn plaats kwam. De dynamo werd op het wiel gezet en trappen maar. De elektriciteit die zo opgewekt werd was net genoeg om naar de radio te luisteren of een lichtje te laten branden. Zo

wekten de gezinsleden om de beurt stroom op. Op deze manier was men niet afhankelijk van kaarsen, waar men trouwens vaak niet aan kon komen.